

Daden en woorden

Christus Triumfatorkerk, 17 mei 2020, een internetviering

(<https://www.youtube.com/channel/UC6XNEbRxCdnitaY3VUnJY4g>)

Voorganger: ds. Jaap van den Akker

Lezing: Exodus 20

KOMEN

- De klokken luiden
- We steken de (Paas)kaars aan
- Welkom (Jacqueline)
- Aanvangslied 'Welzalig wie de rechte wegen gaan' (Psalm 119: 1 en 2)
- Moment van Stilte
- Begroeting en Bemoediging
- Psalm van de Zondag Psalm 119: 3
- Kyriegebed

WOORD

- Zondagsgebed
- Voor de kinderen
- Lied: Een lamp voor je voeten (Zitten of opstaan, deel I, nr 18)
- Schriftlezing Exodus 20:- 1-21 (Jacqueline)
- Lied 'Wij kiezen voor de vrijheid' (Lied 311)
- Preek

Preken over de Tien geboden.

Dat is bij voorbaat een hachelijke onderneming.

De Tien geboden. Het zijn de bekendste woorden uit de Bijbel. Iedereen kent ze – kerkelijk of onkerkelijk.

Zo gebruikt de krant ze zelfs. Al decennia lang legt *Trouw* de Tien geboden voor aan willekeurige – meestal ongelovige – bekende Nederlanders. Gisteren was acteur Tycho Gernand aan de beurt.

De Tien geboden lenen zich meer voor een serie preken. Zoals ze vroeger – ook nog voor mijn tijd – voorbij kwamen in de catechismuspreken. Tien zondagavondiensten lang, één voor één, de tien geboden langs gaan.

Ik zal me dus vanmorgen beperken. Beperken tot het gehéél van de Tien geboden. Want het is onmogelijk om de tien geboden allemaal in één overdenking tot hun recht te laten komen.

Dat kan ook niet de bedoeling zijn. Deze lezing en onze serie lezingen uit het boek Exodus al weken lang, leent zich ervoor om stil te staan bij het geheel van Exodus 20.

Waar gaan ze over - die Tien Geboden?

Het begin al met de aanhef. Ook in *Trouw* – bijna wekelijks – Tien *geboden*.

Dat woord – geboden - komt nergens in Exodus 20 voor. We hebben het er zelf boven gezet. Deze tien regels, opdrachten die we net met elkaar lazten - die eeuwen lang wekelijks klonken in veel calvinistische kerken - dat zijn geen geboden. Zo worden ze in de Bijbel in ieder geval niet genoemd.

In de bijbel heten ze anders. *Woorden*. Lees maar in de eerste regel van Exodus 20: "Toen sprak God deze woorden:". Woorden - '*dabar*' in het Hebreeuws. En Dabar, dat betekent heel veel tegelijk. Het is veel meer dan onze vertaling met *woord* suggereert. '*Dabar*' is niet alleen een woord en wellicht nog minder een gebod. Een '*dabar*' is een woord dat wáár gemaakt wordt. Daar gaat het om.

In deze voetballoze tijden, voor wie het nog weet: Het is dus niet “Geen woorden, maar daden”, in het Hebreeuws is het altijd: Woorden en Daden!

En dan liefst in omgekeerde volgorde: Daden en woorden!

Er is een oud Joods verhaal dat vertelt dat als Mozes het volk de 10 Woorden heeft overgebracht, hij het volk vraagt of zij deze woorden willen aanvaarden. Het volk antwoordt dan: ‘Wij zullen deze woorden *doen* en horen’.

En precies in die volgorde. Naar deze woorden horen betekent ze doen, *horen is doen*.

Deze nieuwe definitie: ‘horen is doen’ helpt ons bij het juiste verstaan van de Tien Woorden. Ze beginnen namelijk helemaal niet met een gebod, of een verbod. Ze beginnen met een mededeling. Een vaststelling van God: “Ik ben de HEER, uw God, die u uit Egypte, uit de slavernij, heeft bevrijd.”.

Die zin moet je eerst maar eens even op je in laten werken. Niet meteen doorlezen..

Ik ben de HEER, uw God, die u uit Egypte, uit de slavernij, heeft bevrijd.”.

Deze zin is alles bepalend voor het doen en horen van de Tien Woorden. Voor het juiste verstaan. Het eerste woord is een woord van bevrijding. Helemaal geen: ‘Je moet!’

Elke ouder weet ook dat dat niet werkt: regels om de regels. Daar kan je je niet aan houden. Met pubers kan je heel lang over regels discussiëren. Want pas als je begrijpt waarom de regels er zijn, dan kan je je er aan houden. De regering worstelt juist daarmee deze dagen. En voert soms regels in, of schaft ze juist af, niet omdat dat goed is, niet omdat wetenschappelijk vast te staat dat het beter is, dat bijvoorbeeld de scholen gesloten moeten worden, aan het begin van de crisis. Daar waren geen wetenschappelijke argumenten voor. Maar de publieke opinie dwong de regering ertoe. Of nu, nu de regels versoepeld worden, misschien wel te vroeg, maar ze handhaven blijkt niet langer mogelijk.

Om je aan een regel te kunnen houden, moet je begrijpen waarom die regel er is.

Dat is ook het psychologische principe van deze Tien Woorden.

En daarom is die eerste zin veel belangrijker dan de Tien Woorden die erop volgen. Hier gaat het om. Hierom maken we afspraken. Om de vrijheid die God ons heeft geschonken.

Het gaat niet om de regels. Het gaat niet om de verboden. We worden niet met handen en voeten gebonden. Nee – juist niet! Het gaat om vrijheid. God geeft ons een land van Melk en Honing. Een schepping, om van het leven te genieten. Zo ziet God het graag: dat we in vrijheid genieten van elkaar en alles dat we in deze schepping ontvangen uit zijn hand.

Dat is de basis. Dat is het uitgangspunt van de tien Woorden die volgen. Daar draait het om.

En vervolgens zullen we toch wat afspraken moeten maken. Niet om ons te knechten, maar juist om die vrijheid mogelijk te maken.

Vergelijk het met de vrijheid van meningsuiting, waar de laatste jaren in de Nederlandse politiek nogal wat om te doen is. Het is belangrijk dat iedereen in dit land zijn mening kan geven. Dat er niet gecensureerd wordt, dat er niet een overheersende mening is, of godsdienst. Nee alles moet gezegd kunnen worden en ook weerlegt als er goede argumenten tegen zijn. Dan kan je zelf ook je eigen mening vormen. Dat is vrijheid.

Maar zo’n vrijheid van meningsuiting veronderstelt ook een bepaald fatsoen. Kwetsen om het kwetsen, dat mag dan misschien wel volgens de grondwet, maar wat is het idee daarachter? Je mag in dit land dan wel bijna alles zeggen, maar moet je het ook willen zeggen? Die vraag moet je je stellen.

En dus is zelf de vrijheid van meningsuiting beperkt door de grondwet. Het mag bijvoorbeeld niet opzettelijk discriminerend zijn. Maar het belangrijkste is: denk zelf na bij wat je zegt. Wil ik het echt zeggen? Wie kwets ik daarmee en waarom eigenlijk?

Terug naar de Tien Woorden.

Het nieuwe leven. Het nieuwe leven in het verbond met God zet in bij bevrijding, niet een 'je moet', maar de bevrijdende kracht van God, die de mensen uit de slavernij heeft bevrijd. Zo mogen we de Tien Woorden lezen: De tien woorden zijn bedoeld om de mensen te bevrijden van dat wat hen klem zet.

Ik weet niet of jullie nog weten dat ik hier ds. Korf interviewde, twee maanden terug. Hij vertaalde de Hebreeuwse naam voor Egypte met: tang. Egypte staat voor: dat wat je klem zet, in de tang neemt. En dat is wat God ten alle tijden wil voorkomen: dat mensen niet vrij zijn, maar klem worden gezet.

Dat is wat deze tien woorden willen voorkomen: dat mensen, dat wij klem komen te zitten in een onderdrukkende 'godsdiens', vastliggende 'godsbeelden', leugenachtigheid, overspannen werkdruk, enzovoorts. Het zijn woorden bedoeld om te bevrijden. En om de herwonnen vrijheid te behouden. Te garanderen.

Een vrijheid die vrijheid van de ander niet mag beperken. Daar gaan de laatste geboden over: niet stelen, niet doden, niet liegen.

Het is ook een vrijheid die niet vrijblijvend is.

Daar gaat het eerste gedeelte over.

Als je kiest voor de God van Israël, voor de Vader van Jezus Christus. Als je kiest voor een leven in vrijheid op Zijn schepping. Dan kies je ook alleen voor deze God. Je kunt niet van twee walletjes eten.

Kiezen vóór God betekent ook kiezen tégen, tegenalles wat God in de weg staat.

God is een jaloerse God, lezen we in het tweede gebod. Een na-ijverig God, zoals zo mooi in de oude vertaling stond. 'Ik duld geen andere goden naast mij', zo staat in onze Nieuwe Vertaling. Als je een relatie wilt met deze God, de God die je een visioen voorhoudt van een bevrijd mens, dan kun je je niet binden aan andere 'goden, machten en krachten'. Als je andere keuzes maakt, dan heeft dat vérstrekkende gevolgen. In de taal van de Tien Woorden. Verkeerde keuzes werken generaties door – tot in het derde en vierde geslacht. Dat is geen dreigement van God, dat is een gevolg van verkeerde keuzes. Van niet echt voor God kunnen kiezen. Vraag het maar aan kinderen en kleinkinderen van NSB-ers. Kijk maar naar mensen met asbestkanker. Kijk wat er met de natuur gebeurt door verkeerde keuzes in het verleden.

Om deze dreigende woorden te begrijpen, heb je geen 'wraakzuchtige God' nodig die de mensen straft als ze niet naar Hem luisteren. Het is genoeg als je om je heen kijkt en ziet wat er gebeurt als mensen zich uitleveren aan hebzucht, onbetrouwbaarheid, kortzichtigheid.

Niet kiezen voor God, dat is kiezen voor een ander, en dat heeft gevolgen voor jou en de generaties die na jou komen.

Vrijheid is niet vanzelfsprekend – dat is wat je boven de Tien Woorden, zo u wilt, de Tien Geboden kunt zetten. Ze vragen je om ruimte te geven aan de vrijheid van de ander. Ze vragen je om echt en onvoorwaardelijk te kiezen voor de God van Israël, die ons in de vrijheid heeft gezet. Dan zal je vrij zijn – Amen.

- Muzikaal intermezzo

ANTWOORD

- Lied: 'Wie oren om te horen heeft' (Lied 320: 1, 2, 3 en 4)
- Gebeden
- Mededelingen
- Collecte

GAAN

- Slotlied: 'Zing nu de Heer, stem allen in' (Lied 645: 1 en 4)
- Zegen